

Placówki nauczania i wychowania oraz wypoczynku i rekreacji

Mając na uwadze zdrowie i prawidłowy rozwój dzieci i młodzieży, Państwowa Inspekcja Sanitarna podejmuje szereg działań kontrolnych, mających na celu sprawdzenie warunków higieniczno-sanitarnych w placówkach nauczania i wychowania oraz wypoczynku i rekreacji.

Szkoły

Na terenie naszego województwa funkcjonuje 1 362 różnego rodzaju szkół. Dzieci i młodzież spędzają w tych placówkach znaczną część godzin w ciągu tygodnia pracy. Rzeczą istotną jest, aby miały w nich zapewnione odpowiednie warunki, zarówno do pracy umysłowej jak i prawidłowego rozwoju fizycznego. Duży nacisk w nadzorze nad placówkami kładzie się na zapewnienie przez nie właściwych warunków sanitarnych, które eliminują w znacznym stopniu możliwość przenoszenia się wirusów i bakterii chorobotwórczych.

Przeprowadzone w 2018 r. kontrole wykazały, iż 2 szkoły nie zapewniły swoim uczniom dostępu do ciepłej bieżącej wody

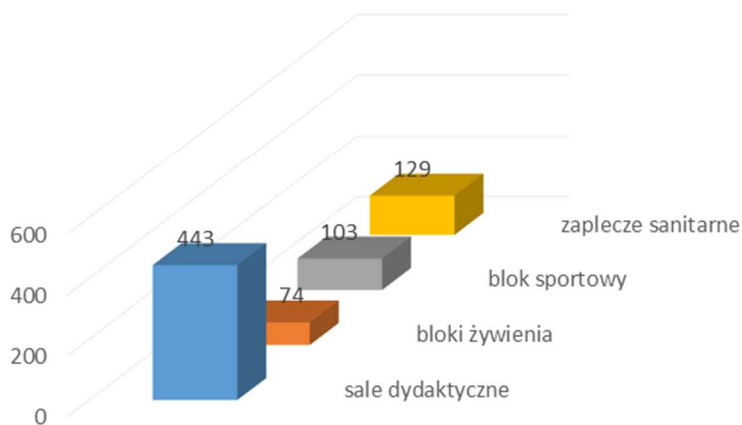
przy każdej umywalce, w 5 stwierdzono brak dostępnych środków do utrzymania higieny osobistej, natomiast w 27 odnotowano zły stan techniczny sanitariatów. Placówki te zostały objęte postępowaniem administracyjnym. Ponadto w 4 szkołach stwierdzono naruszenia przepisów dotyczących czystości i porządku, wobec czego winnych zaniedbań ukarano mandataми karnymi.

Pozostałe szkoły spełniały wymagania odnośnie zapewnienia odpowiednich warunków do utrzymania higieny osobistej oraz czystości i porządku. W celu podniesienia standardów higieniczno - technicznych, znaczna część szkół przeprowadzała remonty zarówno pomieszczeń sanitarnych (11,7 %), jak również sal dydaktycznych (40,1 %). Liczbę szkół, w których przeprowadzono prace remontowe przedstawia poniższy wykres Nr 1.

Ogółem na terenie województwa podkarpackiego 238 placówek stałych (11,8% z ogółu skontrolowanych) posiada własne ujęcia wody, co w porównaniu z rokiem ubiegłym daje nam spadek liczby takich placówek o 43. Spośród tych placówek 114 posiada własne urządzenia do uzdatniania wody. Własne odprowadzanie ścieków posiada 336 placówek (szambo 284 pl., własną oczyszczalnię ścieków 52 pl.), stanowi to ponad 16% z ogółu skontrolowanych placówek stałych. W porównaniu z rokiem ubiegłym dane są porównywalne.

Na terenie naszego województwa nie odnotowano placówek posiadających ustępy zewnętrzne.

Wykres Nr 1. Liczba szkół, w których przeprowadzono remonty i rozbudowy w 2018 r.

Rodzaj placówki	Posiadających własne ujęcie wody		Własne odprowadzanie ścieków		liczba urządzeń wodociągowych w placówkach nauczania i wychowania nadzorowanych przez HDiM
	z urządzeniami i do uzdatniania wody	bez urządzeń do uzdatniania wody	szambo	własna oczyszczalnia ścieków	
Żłobki	2	0	6	0	0
Przedszkola	15	30	46	5	3
Szkoły podstawowe	65	76	188	30	73
Gimnazja	2	2	6	0	0
Licea ogólnokształcące	0	0	0	0	0
Zespoły szkół	25	9	30	13	13
pozostałe placówki *	5	7	8	4	3
suma	114	124	284	52	92

W 2018 r. kontynuowane były badania jakości powietrza w placówkach, w których przeprowadzane były remonty sal gimnastycznych. Niewłaściwa jakość powietrza w budynkach szkolnych może być przyczyną problemów zdrowotnych uczniów i nauczycieli, a także wpływać na komfort ich nauki i pracy. Prawdopodobnym jej skutkiem jest

zmniejszona wydajność pracy nauczycieli i pedagogów, mniejsza aktywność w nauce z powodu dyskomfortu, chorób i absencji. Odnotowuje się, iż w obszarach nieprawidłowego rozdziału powietrza w pomieszczeniach szkolnych może również dochodzić do kumulowania się stężeń szkodliwych substancji chemicznych, np. emitowanych z mebli

Placówki nauczania i wychowania oraz wypoczynku i rekreacji

czy wykładzin lub pochodzących z zarodników grzybów. W szkołach badane były m.in. takie substancje chemiczne: formaldehyd, benzen, toluen, octan butylu, octan etylu, etylobenzen, izomery ksylenu, izomery trimetylobenzenu, butanol (w zależności od rodzaju użytych farb i lakierów). Przeprowadzone pomiary wykazały, iż w 2 placówkach zostały przekroczone dopuszczalne stężenia czynników szkodliwych dla zdrowia. W obu przypadkach podjęto decyzję o unieruchomieniu sal gimnastycznych aż do momentu uzyskania poprawnych wyników badań oraz konieczności ich intensywnego wietrzenia. W jednej placówce stwierdzono natomiast stężenie czynników szkodliwych na granicy dopuszczalności i wobec zbliżającej się przerwy wakacyjnej zalecono intensywne wietrzenie pomieszczenia. We wszystkich przypadkach powtórne badania nie wykazały obecności w powietrzu czynników szkodliwych dla zdrowia, a sale gimnastyczne zostały przywrócone do użytkowania.

Co roku sprawdzana jest gotowość szkół do rozpoczęcia nowego roku szkolnego. Stwierdzono, że placówki zostały prawidłowo przygotowane na ponowne przyjęcie uczniów w swoje mury. We wszystkich przeprowadzono prace konserwatorskie porządkowe, a w części prace remontowe. W celu ograniczenia wystąpienia niepożądanych skutków nadmiernego zanieczyszczenia powietrza uczula się Dyrektorów placówek, aby używali do remontów atestowanych

produktów, przestrzegali okresów ich karencji oraz aby jak najczęściej wietrzyli remontowane pomieszczenia.

W roku 2018 łącznie przeprowadzono 328 takich kontroli.

Równie ważną rzeczą, mającą wpływ na komfort i wydajność nauki, jest zapewnienie odpowiedniej temperatury, zwłaszcza w okresie jesienno - zimowym. Wszystkie placówki, które zostały objęte kontrolą w tym zakresie, zapewniły właściwą temperaturę w pomieszczeniach dla dzieci i młodzieży.

Jednym z elementów mających wpływ na zdrowie dzieci i młodzieży, a zwłaszcza na prawidłową, bądź nieprawidłową postawę ciała dziecka, jest stanowisko pracy. Stanowi to element oceny szkoły podczas przeprowadzanych kontroli sanitarnych. W tym zakresie sprawdzono 6 519 stanowisk pracy ucznia. Nieprawidłowy dobór ławek i krzeseł do sprawdzono 6 519 stanowisk pracy ucznia. Nieprawidłowy dobór ławek i krzeseł do wysokości ciała ucznia, bądź ich niewłaściwe zestawienie stwierdzono w 1,3 % przypadków. W większości szkół, podobnie jak w latach ubiegłych, użytkowany sprzęt był w dobrym stanie technicznym. Należy zaznaczyć, że nowe wyposażenie posiadało stosowne dokumenty, potwierdzające bezpieczeństwo jego użytkowania oraz zgodność z obowiązującymi przepisami.

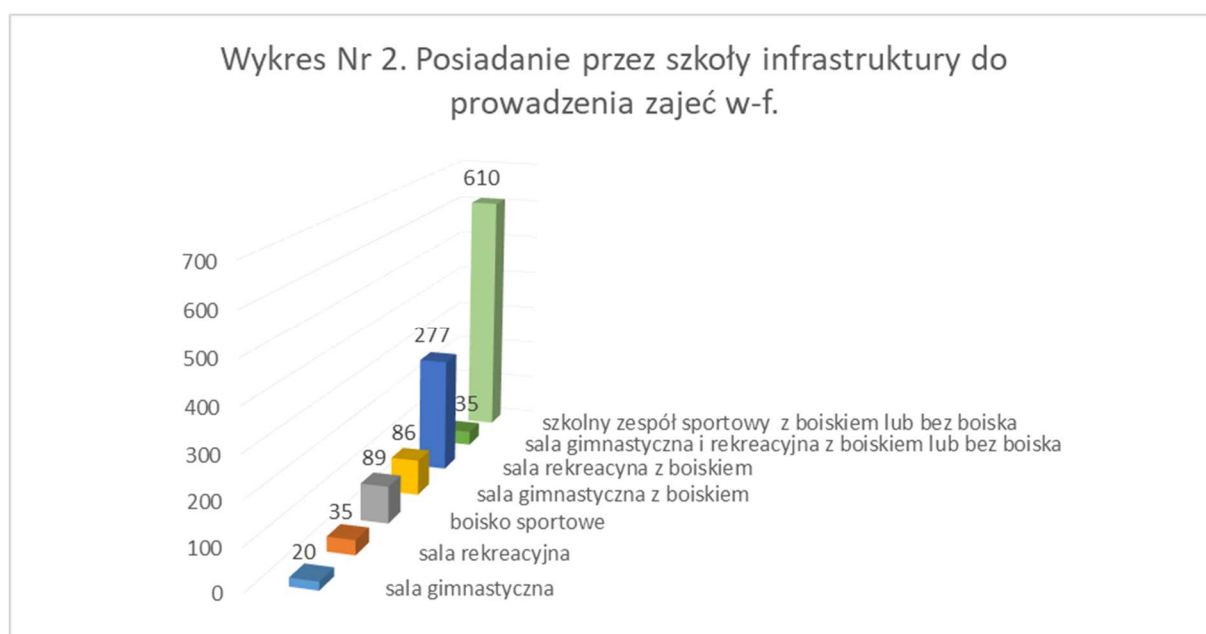
Ocena dostosowania mebli w szkołach.

Rodzaje placówek	Ocena dostosowania mebli do wzrostu uczniów				Stwierdzono niewłaściwe			
	2017 rok		2018 rok		2017 rok		2018 rok	
	Liczba oddziałów	Liczba Placówek	Liczba oddziałów	Liczba placówek	Liczba oddziałów	Liczba placówek	Liczba oddziałów	Liczba placówek
Szkoły podstawowe	580	173	617	173	40	19	16	13
Gimnazja	49	18	21	10	4	4	1	1
Szkoły ponadgimnazjalne.	0	0	0	0	0	0	0	0
Ogółem:	629	191	638	183	44	23	17	14

Państwowej Inspekcji Sanitarnej zajmuje się również promowaniem zdrowego i aktywnego stylu życia. Zapewnienie uczniom dobrych warunków do aktywności fizycznej jest istotnym elementem dbałości o ich zdrowie. Coraz częściej problem nadwagi i otyłości dotyczy dzieci i młodzieży szkolnej, a zajęcia z wychowania fizycznego są dla nich jedyną formą ruchu. Właściwie wykonana i wyposażona hala sportowa, sala gimnastyczna czy boisko, sprzyja chętniejszemu udziałowi uczniów

w zajęciach sportowych, umożliwia częstszą i bardziej aktywną organizację zajęć. Infrastruktura do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego posiadała 1 034 (93,6 %), w tym 48 dysponowało jedynie boiskiem, natomiast 52 salą rekreacyjną. W 71 (6,4 %) placówkach brak jest infrastruktury do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.

Posiadaną przez placówki infrastrukturę do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego przedstawia wykres Nr 2.

Niezależnie od posiadanej infrastruktury w 56 szkołach zajęcia wychowania fizycznego odbywały się na korytarzach. Dotyczyło to przede wszystkim szkół podstawowych. Częściowo problem braku sal gimnastycznych został rozwiązany poprzez możliwość korzystania z sal w innych placówkach, basenów kąpielowych, placów i terenów rekreacyjnych zlokalizowanych przy szkołach, ogródków jordanowskich, hal sportowych, siłowni/klubów fitness. Podczas kontroli oceniano również stopień korzystania przez uczniów z natrysków po odbytych zajęciach sportowych. Natryskownie czynne były w 268 szkołach, w tym w 3 używane były zawsze po zajęciach sportowych, w 53 używane były sporadycznie po zajęciach wf, zaś w 212 używane były tylko po dodatkowych zajęciach sportowych. 278 szkół było

wyposażonych w działające natryski, jednak nie były one używane. Nieczynne natryski, wykorzystywane przez placówki do innych celów, stwierdzono w 33 szkołach. Dyrektorzy placówek powinni w tym zakresie podjąć działania, aby w znacznym stopniu zwiększyć wykorzystanie natrysków przez uczniów bezpośrednio po zajęciach wychowania fizycznego.

Na właściwy rozwój ucznia wpływa między innymi organizacja procesu nauczania i wychowania w szkołach, zwłaszcza planowanie nauki i odpoczynku. Zgodnie z przepisami prawnymi plan zajęć dydaktyczno – wychowawczych powinien uwzględniać potrzebę równomiernego obciążenia zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia, a w szczególności: zajęcia powinny rozpoczynać się o stałej porze, przy czym różnica pomiędzy dniami

Placówki nauczania i wychowania oraz wypoczynku i rekreacji

nie powinna być większa niż 1 godzina oraz różnica liczby godzin lekcyjnych pomiędzy kolejnymi dniami tygodnia nie powinna być większa od 1 godziny.

oddziałach (2,5%), w 46 szkołach (3,8%), dotyczyły one m. in. zmianowości, nierównomiernego rozłożenia zajęć w ciągu tygodnia, różnicy liczby godzin pomiędzy poszczególnymi dniami tygodnia (wynosiła więcej niż jedna godzina).

Na odnotowane nieprawidłowości wydawano zalecenia ich usunięcia, a przy następnej kontroli były one weryfikowane. Udzielono także instruktażu na temat higieny procesów nauczania oraz zalecono uwzględnienie jej zasady przy sporządzaniu kolejnych rozkładów. Zwracano uwagę Dyrektorom szkół na konieczność poprawiania zakwestionowanych rozkładów zajęć. Zagadnienia związane z higieną pracy umysłowej uwzględniane są systematycznie w ocenach stanu sanitarnego powiatu kierowanej do organów prowadzących.

W 2018 roku ocenę rozkładu zajęć lekcyjnych przeprowadzono w 8 286 oddziałach, 1 193 szkół funkcjonujących samodzielnie i w zespołach szkół. Nieprawidłowości stwierdzono w 211

Tabela 3. Ocena tygodniowego rozkładu lekcji.

Rodzaje placówek	Tygodniowy plan lekcji							
	Skontrolowano				Stwierdzono niewłaściwy			
	2017 rok		2018 rok		2017 rok		2018 rok	
	oddziałów	szkół	oddziałów	szkół	oddziałów	szkół	oddziałów	szkół
Szkoły podstawowe	7595	932	6258	885	140	44	191	39
Gimnazja	496	99	211	69	1	1	2	1
Szkoły ponadgimnazjalne	1794	239	1817	239	7	3	18	6
Ogółem	9885	1270	8286	1193	148	48	211	46

Z uwagi na fakt, iż dzieci i młodzież spędzają w szkołach znaczna część dnia, ważne jest aby miały w nich zapewnioną możliwość spożycia ciepłego posiłku. W 2018 roku możliwość spożycia obiadu oferowana była w 911 placówkach, z czego skorzystało 84 534 dzieci i młodzieży. Dodatkowo dla 1 547 uczniów, w 45 placówkach zapewnione były śniadania.

Opieka nad dziećmi do lat 3.

Opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 może być organizowana w formie żłobka lub klubu dziecięcego, może być również sprawowana przez dziennego opiekuna lub nianię.

Celem żłobków i klubów dziecięcych jest sprawowanie opieki i pielęgnacji w warunkach bezpiecznych, przyjaznych i dostosowanych do potrzeb rozwojowych dzieci, stymulowanie ich rozwoju poprzez zabawę i dostosowane do ich możliwości zajęcia. Dlatego ważne jest, aby pomieszczenia dla dzieci spełniały wszystkie wymagane przepisami standardy. Należy zaznaczyć, że placówki opieki nad dziećmi do lat 3 w naszym województwie spełniają warunki higieniczno – sanitarne stawiane dla tego typu obiektów. Z uwagi na fakt, iż do tego rodzaju placówek uczęszczają dzieci najmłodsze, znaczną uwagę zwraca się na prawidłowe mycie i dezynfekcję zarówno pomieszczeń, jak również zabawek, z których korzystają dzieci. Obiekty tego typu muszą także zapewnić prawidłowe warunki do odpoczynku w ciągu dnia i w tym zakresie nie stwierdzano nieprawidłowości.

Pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podkarpackiego funkcjonuje 141 żłobków oraz 17 klubów dziecięcych. Można zauważyć stale wzrastającą liczbę placówek sprawujących opiekę nad najmłodszymi dziećmi (w 2015 roku funkcjonowało 76 żłobków oraz 10 klubów). Na poprawę stanu technicznego 26 placówek otrzymało decyzje administracyjne. Wszystkie, zobowiązane do tego placówki, posiadają pozytywną opinię właściwego terenowo Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego.

Wychowanie przedszkolne.

W 2018 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podkarpackiego skontrolowała 757 przedszkoli, w tym 584 samodzielnych oraz 173 wchodzących w skład zespołów szkół.

Przedszkola na terenie naszego województwa funkcjonują w odpowiednio przystosowanych do potrzeb dzieci obiektach, w większości budowanych na cele placówek, bądź po stosownych adaptacjach. Podobnie jak w latach biegłych, szczególną uwagę zwracano na stan techniczny pomieszczeń oraz na warunki do utrzymania higieny osobistej dzieci, w tym higieny jamy ustnej, warunki do leżakowania w grupach młodszych i sposób przechowywania pościeli. Większość obiektów oceniona była pozytywnie zarówno pod względem sanitarno - higienicznym, jak

Placówki nauczania i wychowania oraz wypoczynku i rekreacji

i technicznym. W jednym przypadku stwierdzono naruszenia przepisów dotyczących porządku i czystości, z uwagi na to osobę odpowiedzialną ukarano grzywną w drodze mandatu karnego. Ponadto w 36 placówkach wydano decyzje administracyjne na poprawę stanu technicznego pomieszczeń przeznaczonych na pobyt dzieci.

Przedszkola należą do placówek, w których prowadzi się systematyczne zajęcia edukacyjne i plastyczne. Ważne jest, aby już na tym etapie rozwoju dzieci miały zapewnione warunki do przyjmowania prawidłowej postawy ciała podczas siedzenia, a w związku z tym odpowiednio dobrane stoliki i krzeselka. Ocenę dostosowania mebli do wzrostu dzieci przeprowadzono w 79 przedszkolach. Nieprawidłowości dotyczyły 0,1 % stanowisk dzieci, w 2 oddziałach. Podjęto stosowne kroki w celu poprawy dostosowania mebli do wzrostu dzieci.

Większość placówek dysponowała placami zabaw i placami rekreacyjnymi, wykorzystywanymi przy sprzyjającej pogodzie, wyposażonymi w sprzęt do gier i zabaw. Podczas kontroli przedszkoli dużą uwagę zwracano na zachowanie reżimu

sanitarnego dot. dezynfekcji powierzchni i zabawek.

Inne placówki oświatowo – wychowawcze.

Poza przedstawionymi wyżej placówkami nauczania Państwowa Inspekcja Sanitarna w 2018 roku skontrolowała również inne placówki oświatowo – wychowawcze, m.in. 83 placówki z pobytem całodobowym (w tym 39 domów dziecka), 65 placówek wsparcia dziennego, 28 placówek wychowania pozaszkolnego, 16 placówek rekreacyjnych. Oceniając budynki, w jakich mieściły się placówki, brano pod uwagę warunki pobytu jakie zapewniają swoim podopiecznym, w tym stan techniczny, funkcjonalność. W placówkach całodobowych oceniano warunki w pokojach sypialniowych, jakość ich wyposażenia, dostępność do pokoi wypoczynkowych oraz aneksów kuchennych. Pomieszczenia higieniczne – sanitarne pod kątem warunków do utrzymania higieny osobistej wychowanków, jak również wydzielanie miejsc do prania i suszenia rzeczy osobistych. Część placówek zapewnia swoim podopiecznym możliwość korzystania z siłowni oraz sal do zajęć ruchowych.

Wszystkie ocenione placówki zapewniały właściwe warunki do utrzymania higieny osobistej, w tym dostęp do ciepłej bieżącej wody i środków do utrzymania czystości.

Szkoły wyższe.

Na terenie naszego województwa funkcjonuje 23 szkoły wyższe, w 118 obiektach (12 publicznych, 11 niepublicznych).

Skontrolowano 30 obiektów w 11 szkołach wyższych, w których przeprowadzono 23 kontrole. Prowadzone systematycznie rozbudowy i modernizacje zapewniają dobre warunki nauki. Na poprawę stanu technicznego wydano 1 decyzje administracyjną.

Wypoczynek dzieci i młodzieży

Na terenie naszego województwa gościło 29 044 uczestników sezonowego wypoczynku, odpoczywających w 749 skontrolowanych turnusach. Należy podkreślić, iż organizatorzy wypoczynku, poza nielicznymi wyjątkami, zapewnili prawidłowe warunki pobytu dla dzieci i młodzieży. Rodzice mogli wybierać pomiędzy różnymi ofertami zorganizowanego wypoczynku, decydując się na formy w miejscu zamieszkania, bądź wyjazdowe. Co roku odnotowuje się coraz większą liczbę zgłaszanych placówek w naszym województwie. Znaczne różnice występują w programach wypoczynku, od typowo wypoczynkowych turnusów z elementami zwiedzania atrakcji turystycznych, po turnusy sportowe, artystyczne, survivalowe, dzięki czemu każde dziecko ma możliwość wypoczynku w formie, która jest dla niego najbardziej atrakcyjna.

Podczas letnich wakacji pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podkarpackiego skontrolowali 597 różnych form wypoczynku, na których przebywało 23 266 uczestników. Natomiast w okresie ferii zimowych z wypoczynku w 152 skontrolowanych turnusach skorzystało 5 778 osób.

Dużym zainteresowaniem cieszyły się formy wypoczynku organizowane w ramach tzw. „otwartych drzwi”, z których mogły korzystać dzieci pozostające w domach. Tego typu działalność prowadzi placówki oświatowe i kulturalne m.in. szkoły, biblioteki, domy kultury. Podczas przeprowadzonych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości pod względem sanitarno-higienicznym tych obiektów. Z takiej formy zajęć skorzystało ogółem 3 950 dzieci

i młodzieży, w 123 skontrolowanych obiektach.

Istotną rolę w okresie wypoczynku letniego i zimowego odgrywają również szkolne schroniska młodzieżowe, będące bazą noclegową dla zorganizowanych grup wędrownych. Placówki te zapewniły prawidłowe warunki lokalowe.

Podobnie jak w latach ubiegłych, w trosce z o zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu uczestników wypoczynku, Państwowa Inspekcja Sanitarna prowadziła wspólne działania edukacyjno - kontrolne z Policją i Strażą Pożarną.

Spośród skontrolowanych placówek wypoczynku w 14 nie zapewniono właściwych warunków sanitarno - higienicznych, zaś w 7 stwierdzono nieprawidłowości i uchybienia w zakresie nadzoru nad warunkami żywienia i żywności.